

Sikkerhedstegn i Socialcenter City

På en skala fra et til ti, hvor stor en forandring har undervisningen i den metodiske tilgang 'Signs of Safety' da medført for Socialcenter Citys børnefamiliesagsarbejde? At dømme efter børnefamilieteamchef Lillian Larsen og koordinator Gitte Hansens udsagn er svaret at finde i den øvre ende af skalaen. I dette interview fortæller Lillian og Gitte om erfaringerne med at tilegne sig og implementere nye metoder i Socialcenter Citys Børnefamilieteam – i samarbejde med Vilde Læreprocesser.

'Sikkerhedstegn'

Agenter, sikkerhedsplaner og 'SoS' er ikke udtryk, man normalt forbinder med sager i et børnefamilieteam. Men i Socialcenter Citys Børnefamilieteam er disse udtryk efterhånden blevet en helt naturlig del af medarbejdernes faglige ordforråd. Det er de blevet efter, at teamets medarbejdere i løbet af det seneste års tid har deltaget i Københavneruddannelsen¹. Her er de nemlig blevet undervist i den metodiske tilgang 'Signs of Safety'.

¹ Uddannelsesprogram iværksat af Vilde Læreprocesser.

Det er ikke kun Socialcenter Citys medarbejdere, der har deltaget i undervisning i Signs of Safety. Mange af medarbejderne i Københavns øvrige socialcentre har også modtaget undervisning i den metodiske tilgang. Det mærker Lillian Larsen, når hun taler med kolleger fra de øvrige socialcentre. *„Noget af det, der er så fantastisk, er at alle taler det samme sprog. At alle i Københavns kommune har fået et tilbud om en fælles arbejdsmetode“.*

De nye fagudtryk, der knytter sig til den metodiske tilgang Signs of Safety, er

udviklet af australieren Andrew Turnell. Signs of Safety betyder direkte oversat 'sikkerhedstegn' eller 'tegn på sikkerhed'. Og det er netop sikkerhedstegn i barnets hjemmemiljø (blandt andet i form af familiens styrker og ressourcer), man søger efter, når man benytter tilgangen i undersøgelsessager.

Signs of Safety er således en løsningsfokuseret tilgang til forandringsarbejde i undersøgelsessager. Tilgangen giver sagsbehandleren en række redskaber til at skabe et konstruktivt samarbejde med familien og igangsætte forandringer, samtidig med at barnets

behov for støtte undersøges. Med udgangspunkt i en løsningsfokuseret, systemisk referenceramme udvikles samarbejdet med familien gennem fokus på familiens egne ideer til løsninger samt gennem opmærksomhed på, hvad familien allerede gør, som er konstruktivt. Undersøgelsen inkluderer således et fokus på familiens styrker og ressourcer og søger at lave en balanceret risikobedømmelse. Målet er at sikre forældrenes samarbejde og ansvarlighed for barnets trivsel og sikkerhed samt at inddrage familiens egne løsningsstrategier og kompetencer. Resultatet er en undersøgelsesproces, som er respektfuld i forhold til familiens integritet og værdier, og som giver konstruktive informationer til såvel familien som sagsbehandleren.

... så laver man en 'SoS'

Der er stor entusiasme at spore, når Lillian Larsen og Gitte Hansen fortæller om brugen af Signs of Safety. Den metodiske tilgang har da også allerede skabt rigtig gode resultater i Børnefamilieteamet. Blandt andet fortæller Gitte, at kun ca. 25 % af de henvendelser, som undersøgelsesgruppen modtager, fører til, at der oprettes en undersøgelsessag – fordi sagsbehandlerne bruger metoderne systematisk. Den metodiske tilgang sikrer således, at der kun oprettes sager i de tilfælde, hvor der reelt er grund til bekymring – og at forvaltningens foranstaltninger i disse tilfælde bliver så lidt indgribende som muligt.

Hvordan går man så helt konkret til værks, når man bruger Signs of Safety i undersøgelsessager? Gitte fortæller, at det at 'lave en SoS' handler om at klarlægge bekymringer og undtagelser i forhold til barnets trivsel. Ved hjælp af skalaspørgsmål afdækker man eksempelvis, hvor svært barnet har det. *„Du kan for eksempel spørge barnet, på en skala fra 1 til 10, hvor ked af det er du så?“,* fortæller Gitte. At lave en SoS

handler dog også om at afdække, hvornår problemet eller bekymringen ikke er til stede og om at sætte fokus på familiens ressourcer og styrker. Sidste led i SoS-modellen er at afklare, hvad der skal være sket, for at forvaltningen kan lukke sagen.

Selvom der fokuseres på de situationer eller tidspunkter, hvor problemerne ikke er til stede i familierne, lægger Gitte ikke skjul på, at der naturligvis er en grund til, at forvaltningen er inde i sagerne. *„Barnet reagerer jo som hovedregel på nogle omstændigheder – meget ofte i hjemmet – som ikke fungerer.“* Men når det så er sagt, understreger Gitte også, at det ikke er på problemerne, det primære fokus ligger. *„Vi ved godt, at bekymringerne er der, ellers var vi ikke inde i sagen. Men det handler om hele tiden at hive fat i de gode ting og gøre mere af det, der så rent faktisk virker.“* Blandt andet handler det om at undersøge, om der er nogle 'ressourcepersoner' i barnets netværk, som kan støtte op om barnets trivsel. Og så handler Signs of Safety om at vise respekt for den enkelte borger.

„Det er noget med at have en helt anden indfaldsvinkel til borgeren. Man skal passe på med ikke at gøre sig til ekspert på borgerens liv. Det vil jeg påstå, at der nok i et eller andet omfang har været en tendens til tidligere. Men der synes jeg, at denne tilgang tilbyder et helt andet perspektiv, der handler om, at det er os, der skal stille sig bag borgeren – i de sager hvor det kan lade sig gøre. Fordi, de er eksperter i deres eget liv.“

At lave undersøgelser med udgangspunkt i Signs of Safety kan godt være en ressourcekrævende affære. Men på længere sigt har det mange fordele, fortæller Gitte. *„Det er meget ressourcekrævende når man gør det her og nu, men hvis du bruger tilgangen i resten af dit sagsforløb, så har du indhentet rigtig meget tid i sidste ende.“*

Vi bliver mindre og mindre bekymrede

I tiden før medarbejderne blev introducerede til Signs of Safety på Københavneruddannelsen af Vilde Læreprocesser, havde Socialcenter Citys Børnefamilieteam mange akutte sager. Det er ikke længere tilfældet. Lillian Larsen fortæller, at nedgangen i antallet af akutte sager blandt andet skyldes, at man i forbindelse med indførelsen af LEAN management i Børnefamilieteamet har fået beskrevet, hvad man forstår ved begrebet 'akut'. Hun understreger dog også, at de løsningsfokuserede spørgeteknikker i Signs of Safety spiller en meget vigtig rolle i nedbringelsen af antallet af akutte sager. *„Nu stiller vi de der spørgsmål, og det gør, at vi nogle gange bliver mindre og mindre bekymrede i forhold til førhen, hvor vi farede ud med bål og brand. Det sker stort set ikke mere. For man får afdækket sagen på en bedre måde, der gør, at man får mere ro i sjælen i forhold til, at man selvfølgelig skal handle, men at man ikke nødvendigvis skal skille hele familien ad i løbet af en times tid.“*

„Vi er blevet bedre til at spørge ind til detaljen. Helt ned i det mikroskopiske nærmest. Når du får henvendelsen kan du ofte være på vej hjem efter barnet i dit eget hoved, indtil du så måske har fået talt med moren i en halv time og helt ned i detaljen har fået spurgt ind til, hvad det er, der gør, at familien har det sådan. Det giver en anden ro og et andet overblik“, supplerer Gitte Hansen.

At sagsbehandlerne er blevet bedre til at spørge ind til detaljerne i familiernes situation, betyder tilsyneladende, at familierne oplever at blive mødt med en større respekt. *„Jeg hører fra sagsbehandlerne, at familierne føler sig mere respekterede og mere hørt. Og børnene føler sig hørt. De kan se på planchen, både forældre og børn, at det de siger, det står der. Når de bare sidder rundt om et bord og taler, så ved de jo ikke*

hvad sagsbehandleren skriver. Men her står det sort på hvidt. Jeg tror, at de oplever det som mere respektfuldt. Netop fordi, de er jo eksperter på deres eget liv”, mener Lillian. Gitte fortæller da også, at teamet modtager langt færre klager (og trusler) fra borgerne, end man gjorde førhen – på trods af, at sagsbehandlerne blandt andet også behandler tvangssager.

Is i maven

At arbejde med udgangspunkt i Signs of Safety kræver således, at man er lidt af en detaljerytter. Men det kræver også en god portion is i maven. For Gitte Hansen handler det om at turde indtage en lidt mere tilbagelænet holdning *„Ikke dermed sagt, at vi ikke er en socialforvaltning og en offentlig myndighed, fordi det bliver der ikke lagt skjul på. Det er derfor, vi er der. Men det at vi har en lidt mere systemisk indgangsvinkel til borgeren, det er blandt andet det, der har virket.”*

Gitte fortæller, at sagsbehandlerne har gode erfaringer med at bruge denne indgangsvinkel i arbejdet med teamets sager. Blandt andet fordi det ofte viser sig, at familierne har flere ressourcer, end det så ud til ved første øjekast. Gitte fortæller eksempelvis om en sagsbehandler fra børne/ungegruppen, der fik en ung til selv at lave 'en SoS'. Ved at stille spørgsmål til den unge om dennes liv og trivsel, fik sagsbehandleren den unge til at kortlægge sit liv på en planche. Den unge skrev selv det hele ned og illustrerede med smileys. *„Så tog sagsbehandleren denne her kæmpe planche med ind på sagsmødet og sagde, 'Prøv lige at se, hvad han har lavet her. Jeg synes, han er fuld af ressourcer, skal vi ikke lukke den sag?' Og så lukkede vi den.”*

Nogle gange medfører sagsbehandlernes brug af Signs of Safety således, at sager kan lukkes før, man havde regnet med. Andre gange medfører det, at

foranstaltningerne bliver mindre indgribende, end de ville have været før, Signs of Safety gjorde sit indtog i Børnefamilieteamet. Det giver Lillian Larsen et konkret eksempel på. *„Vi har haft nogle aha-oplevelser. Vi har for eksempel haft sager, hvor mødrene forsvandt under jorden med børnene. Og så var vi nødt til at sige til dem, kom frit frem, så ophæver vi beslutningen. Fordi, vi kunne ikke hjælpe børnene, når vi ikke kunne komme i kontakt med dem. Så blev de med bævende hjerte sendt ud til FiC². Og i dag er der ikke nogen, der drømmer om at anbringe de børn. Vi har ikke sluppet sagerne, det er bare meget mindre indgribende, det vi gør. Og det er jo ikke den ideelle opvækst, men det er i hvert fald forsvarligt.”*

„Man må jo også spørge, var de blevet lykkeligere af at være på en døgninstitution? Det er det spørgsmål, man hele tiden skal holde det op imod”, supplerer Gitte.

Lillian og Gitte fortæller, at Signs of Safety ikke anvendes i alle teamets sager. Det ville simpelthen være for ressourcekrævende. Metoden bruges derfor især i de særligt komplicerede sager, hvor der er et ekstra stort behov for at få skabt et detaljeret overblik over familiens situation. Der er dog ikke truffet nogen egentlig beslutning om kriterierne for, hvilke sager metoden skal bruges i. Men det ønsker Lillian at lave om på. På længere sigt skal der vedtages en række retningslinjer for, hvornår sagsbehandlerne som minimum skal benytte metoden.

Fælles sprog – fælles front

På en skala fra et til ti, hvor stor en forandring har undervisningen i Signs of Safety så medført for Socialcenter Citys

børnefamiliesagsarbejde? At dømme efter Lillian Larsen og Gitte Hansens udsagn er svaret at finde i den øvre ende af skalaen. Og hverken Gitte eller Lillian er i tvivl om, at det fælles sprog, der er blevet opbygget i Børnefamilieteamet, gør en stor forskel. *„Sproget er ved at være ret ens. Nogle gange er det faktisk helt morsomt, fordi vi på nogle punkter er begyndt at tænke ens,”* fortæller Gitte.

Det, at alle medarbejdere har været på den samme uddannelse, har givet dem en fælles referenceramme og et fælles sprog – og det betyder, at medarbejderne i højere grad danner fælles front. Gitte fortæller, at *„.... det har givet hele teamet en fælles forståelse af, at det er den her metode, vi alle sammen arbejder efter. Og det, synes jeg, er så vigtigt. Fordi, man kan lynhurtigt ryge ind i at blive sin egen privatpraktiserende sagsbehandler, når man sidder på hver sin lille pind. Men det kommer vi til livs nu. Fordi, nu er der truffet en politisk beslutning om, at det er den her vej, vi skal gå.”*

Som nævnt er det ikke kun i Socialcenter City, at man med udgangspunkt i Signs of Safety har fået opbygget et fælles sprog. De øvrige københavnske socialcentre har også i større eller mindre omfang taget tilgangen til sig. Det letter samarbejdet i socialforvaltningen, fortæller Lillian. Til gengæld kan samarbejdet med de øvrige forvaltninger i kommunen indimellem vanskeliggøres af, at Signs of Safety ikke er kendt i disse forvaltninger. Det forsøger Lillian dog at lave om på. *„Hver gang vi har været sammen med folk fra BUF, har jeg foreslået, at man gjorde det samme. Tænk hvis man lavede det samme tiltag der. Daginstitutioner og skoler er jo nogle af vores vigtigste samarbejdspartnere. Men vi taler ikke det samme sprog.”* Gitte supplerer med at fortælle, at *„.... det der kan være rigtig rigtig svært, det er, at vores samarbejdspartnere ikke har været med på uddannelsen. Fordi vi står*

² Familien i Centrum: Forebyggelsesprojekt, der har til formål at udvikle nye metoder i det sociale arbejde med udsatte børnefamilier med henblik på at styrke familiernes egne ressourcer, således at anbringelse uden for hjemmet undgås.

der og er meget løsningsfokuserede og meget positive i vores tilgang – ikke fordi man nedtoner bekymringerne, men det er ikke så meget det, der er i fokus – og skolelæreren har så selvfølgelig det fokus, at lille Peter kaster rundt med stolene.” Lillian og Gitte har derfor et håb om, at principperne bag Signs of Safety med tiden vil vinde udbredelse i hele Københavns Kommune.

‘Sikkerhedsplaner’

I Socialcenter Citys Børnefamilieteam er man nået langt med implementeringen af Signs of Safety. Så langt, at der netop er taget et nyt skridt i arbejdet med at kvalificere teamets sagsarbejde. I løbet af det næste halve år skal Gitte Hansen og flere af teamets andre medarbejdere nemlig i samarbejde med Vilde Læreprocesser eksperimentere med at bruge såkaldte ‘sikkerhedsplaner’ i arbejdet med et mindre antal udvalgte anbringelses- og undersøgelsessager. Arbejdet med sikkerhedsplanerne får i første omgang karakter af et slags udviklings- og implementeringsprojekt, hvis formål bliver at videreudvikle ‘sikkerhedsplanen’ som metode og tilpasse det til Børnefamilieteamets arbejde. På længere sigt forventer Lillian og Gitte, at sikkerhedsplaner kan implementeres som arbejdsredskab i hele teamet.

Sikkerhedsplanen som metode udspringer af Signs of Safety. Det er så at sige sidste fase i ‘Signs of Safety-modellen’. Kort fortalt er en sikkerhedsplan en plan for, hvordan der helt konkret kan skabes sikkerhed for barnet. Familien og dens private og professionelle netværk involveres i udviklingen og udførelsen af sikkerhedsplanen, som løbende afprøves, evalueres og justeres.

Sikkerhedsplanen adresserer direkte alle de bekymringer, som forvaltningen eller andre har for barnet. Bekymringerne beskrives i et klart og forståeligt sprog, som kan forstås af alle involverede, inklusive børnene. Sikkerhedsplanen

beskriver specifikke handlinger, som skaber sikkerhed omkring barnet, og som relaterer sig til bekymringerne. Alle involverede parter i sagen skal være enige om, at disse handlinger vil sikre barnet.

Sikkerhedsplanen rummer konkrete regler for alle tænkelige situationer i barnets hverdag; i hjemmet, i skolen, på legepladsen, i bilen osv. I alle sager indeholder sikkerhedsplanen instrukser angående blandt andet nøgle-sikkerhedspersoner og øvrige sikkerhedspersoner, aftaler om besøg og pasning af barnet, information om sikkerhedsplanen til barnet, justering af planen i takt med barnets udvikling samt barnets ‘sikkerhedsobjekt/-symbol’.

I forbindelse med eventuelle overgreb indeholder sikkerhedsplanen desuden konkrete aftaler om blandt andet omsorg for og pleje af barnet, fysisk kontakt med barnet, kommunikation og omgangsformer med barnet, barnets aktiviteter samt eventuel behandling.

Sikkerhedsplanen udvikles, justeres og implementeres trinvis og over tid, og skal godkendes af de relevante myndigheder. Planen involverer så vidt mulig alle familiemedlemmer og så stort et netværk som muligt.

Færre anbringelser, bedre hjemgivelser

Når Lillian Larsen og Gitte Hansen i samarbejde med Vilde Læreprocesser har valgt at gå ind i et projekt, der har til formål at udvikle brugen af sikkerhedsplaner i børnefamiliesagsarbejdet, er det blandt andet fordi, de har en ambition om at udvikle Børnefamilieteamets arbejde med undersøgelses- og anbringelsessager. Projektet har blandt andet til formål at udvikle metoder til, hvordan sagsbehandlere kan identificere ressourcer og sikkerhed i akutsager, mens undersøgelsen står på, samt at udvikle metoder, der kan involvere familie og netværk i at skabe sikkerhed for barnet – blandt andet med henblik for at undgå

unødvendige anbringelser. Projektet har desuden til formål at udvikle metoder og redskaber til at igangsætte hjemgivelser af anbragte børn til forældrene.

„Der er jo ingen tvivl om, at vi stadig skal have anbringelser. Men de kan blive bedre i og med, at alle kan se, at vi sikrer, at der er en kontakt til familien, og at vi arbejder på at barnet kan komme hjem igen. Og hvis barnet ikke kan komme hjem, så er der i hvert fald hele tiden nogen, der tager sig af kontakten til familien. Jeg tror, vi får bedre anbringelser. Vi får færre anbringelser og måske også anbringelser af kortere varighed“, forudser Lillian.

Lillian fortæller, at projektet blandt andet skal gøre op med tilbøjeligheden til at lade sagen hvile, når først der er sat en foranstaltning i værk. Fra det øjeblik et barn er blevet anbragt, skal der sættes fokus på, hvordan og under hvilke forudsætninger barnet eventuelt kan hjemgives igen. Gitte fortæller om projektet, at det skal „... lære os at tænke, kan vi hjemgive det her barn, hvis vi skaber sikkerhed for barnet?“ Og så skal det lære teamet nye metoder til at undgå anbringelser. „I de sager, hvor vi mener, at det tangerer en anbringelse her og nu, skal vi gå ind og se på, hvad kan vi gøre, for at barnet ikke bliver anbragt? Hvordan kan vi skabe sikkerhed i familien, så det ikke bliver nødvendigt at anbringe? Fordi undersøgelser viser, at vi får ikke lykkeligere børn af, at de bliver anbragt.“

Hvis der er tid og ressourcer til rådighed i projektet, har Lillian og Gitte desuden en ambition om, at arbejdet med sikkerhedsplaner også skal afprøves i sager, hvor der er iværksat foranstaltninger i form af dagbehandlingstilbud – med henblik på at afsøge mulighederne for tilbageførsel til folkeskolen.

Tanter, onkler og bedsteforældre involveres

Et af de allermest centrale elementer i en sikkerhedsplan er inddragelsen af barnets personlige netværk. Netværket

kan nemlig meget ofte vise sig at blive en af de vigtigste aktører i bestræbelserne på at skabe sikkerhed omkring barnet. Derfor sætter projektet som nævnt fokus på metoder til at involvere familie og netværk i at skabe sikkerhed for barnet.

Gitte Hansen fortæller, at projektet skal lære teamet at blive endnu bedre til at afsøge barnets netværk for eventuelle ressourcestærke tanter, onkler, bedsteforældre eller andre, som barnet har tillid til. Formålet med dette er sikre, at så mange som muligt fra barnets netværk medvirker til at skabe sikkerhed omkring barnet. *„Dels ved vi, at barnet som regel har bedre af at være hjemme hos tante Olga, frem for at være på en døgninstitution. Dels overdrager vi ansvaret for barnet til familien frem for, at det er systemet, der bliver opdrager.“*

Én ting er dog, at identificere såkaldte 'sikkerhedspersoner' i barnets familie og netværk, noget andet er at skabe et forpligtende samarbejde med dem. Dét skal projektet også træne sagsbehandlerne i, fortæller Gitte. *„Det er jo nemt nok at sætte sig ned med familien og sige, hvem har I i netværket? Min søster*

vil godt bakke op. Okay, hvor meget vil hun? Vil hun også kl. tre om natten? Så begynder alle de der refleksioner over, om hun rent faktisk vil det. Det er jo, når det når helt derud, at det bliver rigtig interessant, fordi hvor meget vil folk reelt stille op til?“

Udover at brugen af sikkerhedsplaner formentlig vil kvalificere indsatsen overfor barnet, forventer Lillian Larsen, at barnets forældre vil profitere af den *„Jeg tror, at forældrene bedre kan acceptere, at en anbringelse kan være nødvendig i en periode. Man laver jo en plan for hjemgivelsen. Det tror jeg bedre, at de kan acceptere, end det her usikre, som jo næsten er sådan en straf, man får uden fastsættelse af tiden. Og jeg tror samarbejdet bliver bedre, fordi de vil føle sig mere respekterede.“*

Gitte forventer også, at brugen af sikkerhedsplanen vil tydeliggøre, hvad det er, der skal arbejdes med i familierne, for at en hjemgivelse bliver mulig. *„Hvis vi skal kunne skabe sikkerhed i hjemmet, så vi kan hjemgive børnene, så er vi jo nødt til at gå ind og kigge på, hvorfor var det vi anbragte, og hvordan kan*

vi skabe den sikkerhed, så barnet kan komme hjem?“ Og det kræver faktisk, at man som sagsbehandler tror på menneskets udviklingspotentiale, mener Gitte. *„Det er noget med at tro på, at mennesket faktisk kan udvikle sig. Der er jo ingen, der står på det samme sted altid. Det er noget med en grundlæggende tro på, at mennesker har udviklingspotentiale.“*

Tegn på forandring

Et af de helt klassiske løsningsfokuserede spørgsmål lyder, *„Hvad vil være det første tegn på, at der er sket en forandring?“* Det spørgsmål bliver det sidste i interviewet med Lillian Larsen og Gitte Hansen. Og svaret fra Lillian og Gitte er, at det i bund og grund handler om tørre tal. Ser vi i løbet af de næste år en nedgang i antallet af akutsager og anbringelsessager i Socialcenter Citys Børnefamilieteam, må det være et tegn på, at implementeringen af Signs of Safety og Sikkerhedsplaner har ført en positiv forandring med sig. Foreløbig er der meget der tyder på, at de tegn nok skal vise sig.

FAKTA

Lillian Larsen

Børnefamilieteamchef i Socialcenter City.

Gitte Hansen

Koordinator for undersøgelsesgruppen og børne/unge-gruppen i Børnefamilieteamet.

Socialcenter City

Dækker Indre by, Christianshavn og en mindre del af Østerbro. Skal i løbet af det næste år sammenlægges med Socialcenter Østerbro.

Børnefamilieteamet

Består af en undersøgelsesgruppe, en børne/ungegruppe, et sekretariat, et kontaktpersonskorps, en ungerådgivning, en servicebutik, et familiecenter samt et alkoholprojekt. Der er ansat fire koordinatore Børnefamilieteamet.

Signs of Safety i Børnefamilieteamet

Samtlige medarbejdere i socialcenter City har deltaget i Københavneruddannelsen. Enkelte af medarbejderne er blevet tildelt rollen som 'agenter'. Det er deres opgave at vejlede de øvrige med-

arbejdere i deres brug af tilgangen samt at uddanne nye medarbejdere i Signs of Safety.

Sikkerhedsplaner i Børnefamilieteamet

En mindre gruppe af Børnefamilieteamets medarbejdere deltager i det nyligt opstartede praksis- og implementeringsprojekt omkring sikkerhedsplaner iværksat af Vilde Læreprocesser. I projektet arbejdes der med et mindre antal eksisterende undersøgelses- og anbringelsessager fra Socialcenter Citys Børnefamilieteam. Den Sociale Døgnvagt skal senere involveres i projektet.